భారత్ - సమకాలీన గ్రామీణ సమస్యలు

భారత్ సహా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలన్నింటిలో గ్రామీణ రంగం నిర్లక్ష్యానికి గురైంది. స్వల్ప ఉపాధి అవకాశాలు, జనాభా-భూమి నిష్పత్తి తక్కువగా ఉండటం.. గ్రామీణ శ్రామికుల ఆదాయ వ్యయాలు తక్కువగా ఉండటం.. గ్రామీణ రంగంలో ఆదాయ సమతౌల్యత తగ్గడానికి కారణం. ప్రణాళికా యుగంలో వనరుల పంపిణీలో గ్రామీణ రంగం ఎంతో నిర్లక్ష్యానికి గురైంది.

ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానం పెంపొందించుకోవడం, ముఖ్యంగా ఐటీ రంగ అభివృద్ధి, పెద్ద తరహా ఉత్పత్తి వృద్ధి, ఉద్యమిత్వ వృద్ధి వల్ల మన దేశంలోకి విదేశీ పెట్టుబడులు ఎక్కువగా వచ్చాయి. అయినప్పటికీ ఇంకా వెనుకబడి ఉన్న గ్రామీణ ప్రాంతంపై దృష్టి సారించాల్సిన అవసరం ఎంతో ఉంది 2007-08లో భారతదేశ స్థూల దేశీయోత్పత్తి (జీడీపీ) వృద్ధి 8.7% కాగా ఇదే కాలంలో అమెరికా 3.2%, జపాన్ 2.6 శాతం, బ్రిటన్ 1.9%, యూరోపియన్ యూనియన్ 1.7 శాతం వృద్ధి సాధించాయి. అజర్‌బైజాన్, అంగోలా వంటి దేశాలు తమ జీడీపీలో 20 శాతం వృద్ధి సాధించినా అది స్థిరమైన వృద్ధి కాదు. సాధారణంగా జీడీపీలో పెరుగుదలను ఆ దేశ ప్రజల జీవన ప్రమాణంలో పెరుగుదలగా భావించవచ్చు. దీర్ఘకాలంలో తక్కువ వృద్ధి రేట్లు కూడా ఎక్కువ ప్రభావాన్ని చూపుతాయి. వార్షిక వృద్ధి రేటు 2.5గా కొనసాగితే ఆ దేశ జీడీపీ 28 ఏళ్లలోపు రెట్టింపు కాగలదు. మన దేశం సగటున వరుసగా 8 శాతం వృద్ధి కన పరిస్తే 9 ఏళ్లలో జీడీపీలో వృద్ధి రెట్టింపు కాగలదు. వృద్ధిరేటు ఎక్కువగా ఉండటానికి ఆర్థిక సంస్కరణలు సత్ఫలితాల నివ్వడం, శ్రామిక శక్తిలో యువత ఎక్కువగా ఉండటం, సాంకేతిక విద్యతో పాటు నైపుణ్యం పెంచుకున్న శ్రామిక శక్తి పెరగడం కారణం. Knowledge based రంగాలైన ఐ.టి., బయోటెక్నాలజీ, ఫార్మసీ రంగం అభివృద్ధి, ఎగుమతుల రాబడి పెరగడంతో భారతదేశం వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న ఆర్థిక వ్యవస్థగా రూపుదిద్దుకుంది.

గ్రామీణ రంగ లక్షణాలు - సమస్యలు

భవిష్యత్తులో మొత్తం వృద్ధికి గ్రామీణ రంగం కేంద్ర బిందువుగా ఉండే అవకాశం ఉన్నప్పటికీ పేదరికం, మరో వైపు మౌలిక సౌకర్యాల కొరత కారణంగా ఆర్థిక వృద్ధి వేగవంతమవడానికి అవసరమైన ఆర్థిక కార్యకలాపాలను గ్రామీణ రంగం చేపట్టలేక పోతోంది. దేశ జనాభాలో 72.2 శాతం గ్రామాల్లోనే ఉన్నా ఎక్కువమంది ప్రజలకు సరైన ఉపాధి

అవకాశాలను ఈ రంగం అందించలేకపోయింది. స్వల్పాదాయ వర్గాలు ఎక్కువగా ఉండి స్థిరమైన ఆదాయాన్ని పొందలేక పోతున్నారు. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో వ్యవసాయ రంగంపై ఆధారపడిన ప్రజల తలసరి వినియోగవ్యయం వ్యవసాయేతర రంగంపై ఆధారపడిన ప్రజల తలసరి వినియోగవ్యయం కన్నా తక్కువగా ఉంటోంది. మౌలిక సౌకర్యాలు సరిగా అభివృద్ధి చెందకపోవటం వల్ల గ్రామీణ జనాభాకు మార్కెట్ లభ్యత లేదు. వ్యవసాయరంగ వృద్ధి స్తంభించడం, పరిమిత జీవనాధార అవకాశాల వల్ల గ్రామీణ ప్రజల జీవన ప్రమాణం తక్కువగా ఉంది.

ఉపాధి కల్పనలో విఫలం..

భారత్‌లోని గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని పేదరికాన్ని సంస్కృతి (culture) పరమైన అంశంగా పరిగణించవచ్చు. గ్రామీణ ప్రజలు low aspirations, low motivations కలిగి కష్టపడి పనిచేస్తారు. ఓవైపు గ్రామీణ మార్కెట్ fragmentation ఎక్కువై తద్వారా లావాదేవీల వ్యయాల్లో పెరుగుదల... మరోవైపు మార్కెట్ గురించి సమాచార లోపం ఏర్పడుతోంది. స్వాతంత్ర్యానంతరం ఆరోగ్య ప్రమాణాలు మెరుగైనా.. శిశు, ప్రసూతి మరణాల రేటు ఎక్కువగానే ఉంటోంది. ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రాల్లో వైద్యులు, నర్సుల కొరత ఉంది. దేశంలో ఇప్పటికీ 14 శాతం ప్రజలకు సురక్షితమైన నీరు లభించడం లేదు. పారిశ్రామిక రంగంలో కలిపిన స్థూల విలువ కంటే వ్యవసాయరంగంలో కలిపిన స్థూల విలువ అధికమే. కానీ దీనికి విరుద్ధంగా ప్రణాళికా పరంగా పెట్టుబడులు పారిశ్రామిక రంగానికే ఎక్కువ లభించాయి. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధి పెంపుదలకు ఉద్దేశించిన ఆగ్రో ప్రాసెసింగ్ సెంటర్లు ఆచరణలో విఫలమయ్యాయి. జనాభాకు ఉపాధి కల్పించడంలో పారిశ్రామిక, సేవారంగాలు విఫలమవుతున్నాయి. దీంతో వ్యవసాయ రంగంపై ఒత్తిడి పెరిగి తద్వారా చిన్న కమతాలు, అల్ప ఉత్పాదకత చోటు చేసుకుంటున్నాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం తొలి రెండు దశాబ్దాల కాలంలో సంస్థాపరమైన పరపతిలో ప్రముఖ పాత్ర వహించిన సహకార వ్యవస్థ తర్వాత కాలంలో కుంటుపడింది. సహకార వ్యవస్థ మౌలిక లక్ష్యాలైన స్వచ్ఛంద సభ్యత్వం, ప్రజాస్వామ్య బద్ధంగా వ్యవహరించడం, సహకార విద్య, పరిమిత వడ్డీ, న్యాయమైన పంపిణీ,

అంతర్జాతీయ సహకారం ఆచరణలో నెరవేరలేదు.

ముఖ్య భాగం.. గ్రామీణ మార్కెట్లదే...

సామాజిక న్యాయ సాధన లక్ష్యంగా భూ సంస్కరణల అమలుకు అనేక చట్టాలు రూపొందాయి. కానీ కౌలుదార్లలోని నిరక్షరాస్యత వల్ల కౌలుదారీ చట్టాలు సరిగా అమలు కాకపోవడం, భూస్వాముల వ్యతిరేకత, గ్రామీణ భూ రికార్డు నిర్వహణ లోపం.. అధికార యంత్రాంగం సరిగా సహకరించకపోవడం వంటి కారణాలతో భూ సంస్కరణల లక్ష్యాల సాధనకు అవ రోధాలు ఏర్పడ్డాయి. దేశంలోని మొత్తం వినియోగదారుల్లో 2/3వ వంతు గ్రామీణ ప్రాంత వాసులే. జాతీయాదాయంలో సగం ఇక్కడి నుంచే లభిస్తుంది. దేశ మార్కెట్‌లో గ్రామీణ మార్కెట్లు ఒక ముఖ్య భాగంగా ఉన్నాయి. మొత్తం 6,35,000 గ్రామాల్లో పట్టణ ప్రాంతాల్లో కంటే తక్కువ, మధ్య ఆదాయ కుటుంబాలు రెట్టింపు ఉన్నాయి. మన దేశంలో 2.3 మిలియన్ల పట్టణ కుటుంబాలు, 1.6 మిలియన్ల గ్రామీణ కుటుంబాలు అధిక ఆదాయ స్థాయి కలిగున్నాయి. 2008 నాటికి మధ్య, అధిక ఆదాయ కుటుంబాలు 80 మిలియన్ల నుంచి 111 మిలియన్లకు పెరుగుతాయని అంచనా. పట్టణ ప్రాంతాల్లో మధ్య, అధిక ఆదాయ కుటుంబాలు 46 మిలియన్ల నుంచి 59 మిలియన్లకు చేరతాయని అంచనా.

'నిర్మాణాత్మక సర్దుబాటు కార్యక్రమం'లో భాగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల్లో ఎక్కువ ప్రభుత్వాలు గ్రామీణ మౌలిక సౌకర్యాల వృద్ధికి తక్కువ ప్రాధాన్యతనిస్తున్నాయి. దీంతో గ్రామీణ అవస్థాపనపై ప్రభుత్వరంగ పెట్టుబడులు తగ్గాయి. రోడ్లు, టెలీకమ్యూనికేషన్స్, విద్యుత్ సరఫరా, మంచినీటి సౌకర్యాలు, పాఠశాలల ఏర్పాటు, ఆరోగ్య సౌకర్యాల విస్తరణ వంటివి గ్రామీణ ప్రజల జీవన నాణ్యతపై ధనాత్మక ప్రభావాన్ని చూపుతాయి. కానీ భారతదేశం వంటి అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు మౌలిక సౌకర్యాల కల్పనలో పెట్టుబడులను ఆకర్షించడంలో విఫలమయ్యాయి. సంస్కరణల అనంతర కాలంలో గ్రామీణాభివృద్ధి, పేదరిక నిర్మూలనా కార్యక్రమాలపై బడ్జెటరీ వ్యయంలో వాటా 2.08 నుంచి 1.87 శాతానికి తగ్గింది. గ్రామీణ మౌలిక సౌకర్యాల అభివృద్ధిలో భాగంగా సాంఘిక సేవలు, పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలపై చేసే వ్యయం 32 నుంచి 25 శాతానికి తగ్గింది.

పెరుగుతున్న ఆదాయ అసమానతలు..

దేశంలో సంస్కరణలు పారిశ్రామిక, సేవా రంగాలపైనే కేంద్రీకృతమయ్యాయి. వ్యవసాయం, భూమి, శ్రామికులు, రిటైల్ రంగం నిర్లక్ష్యానికి గురయ్యాయి. ఎక్కువమంది ప్రజలు ఆధారపడే వ్యవసాయరంగం నిర్లక్ష్యానికి గురయ్యింది. 1960వ దశకంలో వ్యవసాయరంగంలో చోటు చేసుకున్న హరిత విప్లవం వ్యవసాయోత్పత్తి, ఉత్పాదకత పెరుగుదలకు కారణమైనా.. మరోవైపు పేద, ధనిక రైతుల మధ్య ఆదాయ అసమానతలు పెంచింది. మేలు రకం ఎరువులు, విత్తనాలు, యాంత్రికీకరణ ఈ రంగంలో చోటు చేసుకున్నాయి. కరవు కాటకాల వల్ల 20వ శతాబ్దంలో ఆ రంగం వృద్ధి క్షీణించి వ్యవసాయాధార పరిశ్రమలు పురోగతి సాధించలేకపోయాయి. హరిత విప్లవం తర్వాత కాలంలో ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి గణనీయంగా పెరిగింది. వ్యవసాయరంగ వృద్ధి కూడా దేశంలో అన్ని ప్రాంతాల్లో ఒకే విధంగా లేదు. సంస్థాపర మైన పరపతిలో వ్యవసాయం, వాటి అనుబంధాలకు సంబంధించిన వాణిజ్య బ్యాంకుల వాటా ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ... వ్యవసాయేతర రంగాల్లో పెట్టుబడులకోసం పెద్ద రైతులు, భూస్వాములు బ్యాంకుల నుంచి పొందిన వ్యవసాయ రుణాలు ఎక్కువ.

గ్రామీణ సమస్యలు – నివారణ

'విశేష కృషి ఉపాజ్ యోజన' పథకం ద్వారా పండ్లు, పూలు, కూరగాయలు, అటవీ ఉత్పత్తుల ఎగుమతులను ప్రోత్సహిస్తే వీటిపై ఆధారపడిన గ్రామీణ ప్రజల ఆదాయాలు, జీవన ప్రమాణాలు పెరుగుతాయి. పదో ప్రణాళిక అంచనా ప్రకారం మొత్తం ఎగుమతుల రాబడిలో వ్యవసాయరంగం వాటా 14.7%. ఇది ప్రాథమిక ఉత్పత్తులు, కొద్దిపాటి ప్రాసెసింగ్ ఉత్పత్తుల ద్వారా లభిస్తోంది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఆగ్రో ప్రాసెసింగ్ సెంటర్ల ఏర్పాటు ద్వారా వ్యవసాయేతర ఉపాధి పెంచాలి. వ్యవసాయ అనుబంధ పరిశ్రమలని ప్రోత్సహించాలి. పంటల మార్పిడికి గల అవకాశాలు పరిశీలించాలి. రుతుపవనాల అననుకూలత వల్ల ఆహార ఉత్పత్తులు దెబ్బతింటే ఆర్థిక వ్యవస్థ సంక్షోభ స్థితికి చేరుతుంది. గ్రామీణ ఉపాధిపై దృష్టి కేంద్రీకరించాలి. మన దేశంలో 60.8 శాతం శ్రామిక శక్తి వ్యవసాయ రంగంపై ఆధారపడుతోంది. పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలను గ్రామీణాభివృద్ధిలో అనుసంధానం చేయాలి. చిన్న, సన్నకారు రైతులకు పరపతి, అక్షరాస్యత పెంపు, ఆరోగ్య సౌకర్యాల విస్తరణ వంటి సదుపాయాలు కల్పించాలి. తద్వారా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మానవాభివృద్ధి చోటు చేసుకుని వనరుల సద్వినియోగం జరిగి గ్రామీణాభివృద్ధి చేకూరగలదు.

ప్రశ్నలు

- 'భారత్ నిర్మాణ్' ఏ సంవత్సరంలో ప్రారంభమైంది?
  2005-06
- విశేషకృషి ఉపాజ్ యోజన లక్ష్యం?
  పండ్లు, పూలు, కూరగాయలు, అటవీ ఉత్పత్తుల ఎగుమతుల వృద్ధి
- 'స్వర్ణజయంతి గ్రామస్వరోజ్‌గార్' యోజనలో విలీనమైన పథకాలు?
  IRDP, TRYSEM, DWACRA
- జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ చట్టం ప్రారంభమైన సంవత్సరం?
  ఫిబ్రవరి, 2006
- హరిత విప్లవం చోటు చేసుకోవ డానికి అవసరమైన కారకాలు?
  మేలు రకమైన విత్తనాలు, ఎరువులు, నీటి సౌకర్యాలు, యాంత్రీకరణ
- 2008-09లో రైతులకిచ్చే రుణాలు?
  రూ. 2,80,000 కోట్లు
- గ్రామీణ అవస్థాపనా సౌకర్యాలపై 2008-09లో వ్యయం?

రూ. 14000 కోట్లు

- 2008-09లో ఎరువుల సబ్సిడీ?

  రూ. 31,000 కోట్లు

- సహకార వ్యవస్థలో రైతులకు ప్రత్య క్షంగా రుణాలిచ్చేది?

  ప్రాథమిక వ్యవసాయ సహకార పరపతి సంఘాలు

- సహకార వ్యవస్థలో దీర్ఘకాలిక రుణా లిచ్చేది?

  భూమి అభివృద్ధి బ్యాంకు